

MIECZYŚLAW KOWERSKI

mkowerski@wszia.edu.pl

Dywidendy na świecie na początku XXI w.

Dividends Around the World at the Beginning of the 21st Century

Słowa kluczowe: dywidenda, rynki kapitałowe na świecie

Keywords: dividend, global capital markets

Kod JEL: F3, G1, G35

Wstęp

Disappearing Dividends [Fama, French, 2001] czy też *Death of the Dividends* [Wood, 2001] to tytuły opublikowanych na początku obecnego wieku artykułów naukowych wieszczących spadek znaczenia, a nawet powolny zanik dywidend. Przesłanką do takich wniosków był przede wszystkim malejący udział spółek płacących dywidendy wśród wszystkich spółek, a także malejące stopy dywidend na rozwiniętych rynkach kapitałowych. Uwadze większości badaczy umknął jednak fakt systematycznego wzrostu wartości wypłacanych dywidend. Jak wynika z badań *Henderson Global Investors* (HGI) [*Henderson Global Dividend Index*, 2015], w 2012 r. wartość wypłaconych dywidend na świecie po raz pierwszy przekroczyła 1 bln dolarów, w 2014 r. było to już 1,167 bln dolarów.

Celem artykułu jest pokazanie zmian polityki wypłat na światowym rynku kapitałowym na przełomie XX i XXI w., przy czym szczególną uwagę zwrócono na okres po ostatnim kryzysie, tj. na lata 2009–2014.

1. Dywidendy na rozwiniętych rynkach kapitałowych w XX w.

W XX w. polityka dywidendowa spółek notowanych na rozwiniętych rynkach kapitałowych podlegała różnokierunkowym zmianom, a jej podstawowym wyróżnikiem był spadek udziału płacących dywidendy w ogólnej liczbie spółek, spadek stóp wypłat i stóp dywidend przy wzroście wartości i koncentracji wypłat. W ostatnim ćwierćwieczu coraz więcej zysku spółki zaczęły przeznaczać na nabywanie akcji własnych, co zdaniem wielu autorów ograniczyło dynamikę wypłat dywidend.

W USA w momencie rozpoczęcia kryzysu we wrześniu 1929 r. obserwowano bardzo duży wzrost wypłat dywidend. Stopa dywidendy wszystkich spółek notowanych na NYSE wzrosła z 3,5% w 1921 r. do 9% w 1930 r.¹ [Frankfurter, Wood, 2003, s. 32]. W 1931 r. *General Motors* ogłosił, że w trudnych czasach całe zyski winny być przeznaczane na dywidendy, a jeśli spółka nie ma bieżących zysków, to dla utrzymania stopy dywidendy powinna wykorzystać zakumulowane zyski. W latach 1936–1937 wprowadzono zasadę opodatkowania niepodzielonych zysków netto, wychodząc z założenia, że spółki zatrzymujące zyski podtrzymują kryzys [Tigue, 2006, s. 13]. W ciągu 15 lat po II wojnie światowej dywidendy wzrastały dwukrotnie szybciej niż zyski, co powodowało wzrost stóp wypłat.

W drugiej połowie XX w. zaczął jednak następować bardzo szybki spadek udziału spółek płacących dywidendy (z 78% w 1963 r. do 22,3% w 2000 r.), co skłoniło Famę i Frencha [2001] do wprowadzenia pojęcia „znikające dywidendy”. Spadały też stopy dywidend i stopy wypłat. Lata 1990–2003 nazywane są *dividend dark ages* [Miller, 2006, s. 244].

Fama i French pokazali, że spadek udziału płacących dywidendy w połowie wynikał ze wzrostu udziału spółek o charakterystykach niesprzyjających płaceniu (spółki małe, o niskiej rentowności i dużych możliwościach inwestycyjnych), a w połowie – ze zmniejszenia dotychczasowej skłonności do wypłat.

L. Hail, A. Tahoun i C. Wang [2014], korzystając z danych 32 531 spółek o wartościach aktywów przekraczających 10 mln dolarów z 49 państw w latach 1993–2008 (222 766 obserwacji), pokazali, że w tym czasie na świecie nastąpił spadek udziału płatników dywidend z 77,7% w 1993 r. do 55,6% w 2008 r. Wzrastał jednak udział nabywających akcje własne, a przede wszystkim wzrastała wartość dywidend² i jeszcze szybciej wartość nabywanych akcji.

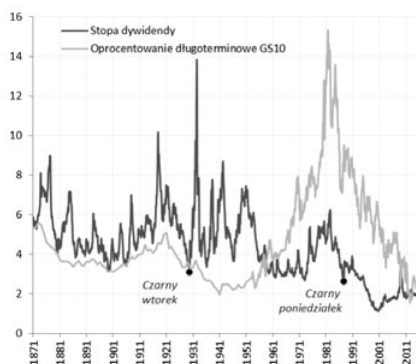
O wiele więcej optymizmu wprowadzili do ocen zmian polityki dywidend spółek notowanych na giełdach nowojorskich H. DeAngelo, L. DeAngelo i D.J. Skinner [2004, 2008]. Pokazali, że drastyczny spadek udziału płacących dywidendy dotyczył tzw. spółek przemysłowych³ (*industrial companies*), które przede wszystkim były

¹ Większa część tego wzrostu wynikała ze spadku cen akcji.

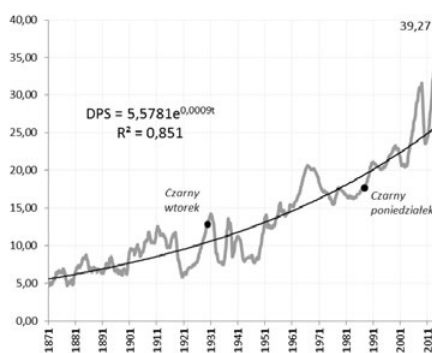
² Na podstawie danych zaprezentowanych przez autorów szacując, że w tym czasie wartość wypłacanych dywidend wzrastała średniorocznie o 10%.

³ Zgodnie z przyjętą przez autorów metodologią spółki przemysłowe to wszystkie spółki poza spółkami finansowymi i użyteczności publicznej.

przedmiotem badań, gdy w tym czasie wzrósł udział płatników dywidend wśród spółek finansowych i użyteczności publicznej [DeAngelo, DeAngelo, Skinner, 2004, s. 428]. Pokazali też, że wzrosła w ujęciu realnym wartość wypłacanych przez nie dywidend. W latach 1978–2000 wartość dywidend wypłaconych przez spółki przemysłowe notowane na giełdach nowojorskich wzrosła w ujęciu nominalnym o 224,6%, natomiast realnie o 22,7%. Efektem był wzrost koncentracji wypłat.

Rys. 1. Zmiany stóp dywidend spółek wchodzących w skład indeksu S&P500 i oprocentowania 10-letnich bonów skarbowych w latach 1871–2014 (%)

Rys. 2. Zmiany wartości dywidendy na jedną akcję spółek wchodzących w skład indeksu S&P500 w latach 1871–2014 w cenach stałych (w dolarach)

Źródło: [S&P500 Dividend, 2015; Shiller, 1989].

Badania J. Farre-Mensa, R. Michaely'ego i M. Schmalza [2014] pokazały, że w USA 2002 r. był ostatnim rokiem spadku udziału spółek płacących dywidendy. W 2012 r. udział spółek płacących dywidendy wyniósł 35% i był najwyższy od 1985 r. Pierwsza i początek drugiej dekady XXI w. to w USA kontynuacja wzrostu wartości dywidend. W 2012 r. amerykańskie spółki przemysłowe wypłaciły niemal 4-krotnie wyższe dywidendy niż na początku lat 70. XX w. Kontynuowany był również dynamiczny wzrost wartości nabywanych akcji.

Udział spółek płacących dywidendy w Unii Europejskiej zmniejszył się z 87,7% w latach 1989–1990 do 50,9% 15 lat później. Jest to zjawisko podobne do zdiagnozowanego na giełdach nowojorskich, ale w UE zaczęło się 20 lat później i ma dużo szybszy przebieg. W UE spadkowi udziału płacących dywidendy towarzyszył szybki wzrost wartości wypłacanych dywidend z 34,8 mld euro w 1994 r. do 114 mld euro w 2001 r.

W ostatnim ćwierćwieczu XX w. pojawiła się, a następnie dynamicznie rozwinęła druga forma wypłat z zysku – nabywanie przez spółki akcji własnych, która zdaniem wielu autorów znacząco ogranicza dynamikę dywidend. W USA relacja wartości nabywanych akcji własnych do dywidend w latach 1972–1983 wynosiła 11%, a w 2000 r. osiągnęła 113% [Grullon, Michaely, 2002]. W UE dynamika nabywania własnych akcji była jeszcze większa, chociaż relacja wartości nabywanych akcji do dywidend była znacznie mniejsza niż w USA (w 2005 r. – 52%). Spółki zaczęły nabywać akcje

własne znaczącej wartości w chwili pojawienia się sprzyjających tym działaniom przepisów. W USA był to wydany przez SEC w 1982 r. komentarz do prawa o nabywaniu akcji własnych na otwartym rynku (*Rule 10b-18*) [Grullon, Michaely, 2002, s. 1678], natomiast w UE i Japonii – przepisy pozwalające w ogóle stosować to narzędzie⁴.

2. Wzrost wartości wypłat dywidend na świecie w latach 2009–2014

Najpełniejszych danych o wypłatach dywidend na świecie w ostatnich latach dostarcza firma inwestycyjna *Henderson Global Investors*, która każdego roku zbiera informacje o wartości dywidend płaconych przez 1200 największych pod względem kapitalizacji spółek na świecie z 45 państw, z których pochodzi 90% światowego PKB. Są to dywidendy gotówkowe brutto przeliczane na dolary według aktualnego dla wypłaty kursu. Dywidendy w postaci akcji (*scrip dividends*) są traktowane jak dywidendy gotówkowe⁵. Wartość wypłacanych dywidend przez pozostałe spółki jest „doszacowywana” za pomocą stóp dywidend jako średnia z pięciu lat (dodatkowe 12,7%). Dane pozyskiwane są od *Exchange Data International* [www.exchange-data.com]. Pozwala to budować Globalny Indeks Dywidendowy (*Henderson Dividend Global Index* – HDGI), który jest obliczany kwartalnie i stanowi pomnożony przez 100 iloraz wartości dywidend w badanym kwartale do dywidend wypłaconych w IV kwartale 2009 r., który jest bazą (100). Dokonano też podziału badanych państw na bardziej jednorodnie pod względem geograficznym i gospodarczym regiony, wyodrębniając następujące:

- rynki wschodzące – 18 państw, w tym Polska,
- Europa, bez Wielkiej Brytanii – 17 państw,
- Japonia,
- Ameryka Północna, którą tworzą USA oraz Kanada,
- Azja i Pacyfik – Australia, Hong Kong, Korea Płd., Singapur, Tajwan,
- Wielka Brytania.

Publikowany jest również ranking 20 spółek – największych na świecie płatników dywidend.

Jak wynika z badań HGI [*Henderson Global Dividend Index*, 2015], w 2012 r. wartość wypłaconych dywidend na świecie po raz pierwszy przekroczyła 1 bln dolarów, w 2014 r. było to już 1,167 bln dolarów. W latach 2009–2014 średnioroczne tempo wzrostu wypłat dywidend wyniosło 9,8%, przy czym w 2014 r. w porównaniu z 2013 r. nastąpił wzrost o 10,5%.

⁴ We Francji, Niemczech i Japonii zniesienie prawnych ograniczeń nastąpiło pod koniec lat 90. [Denis, Osobov, 2008, s. 75]. W Wielkiej Brytanii nabywanie akcji własnych było zabronione do początków lat 80., a do połowy lat 90. było niekorzystnie opodatkowane w stosunku do dywidend [Andres i in., 2009, s. 47].

⁵ Ta forma dywidend ma istotne znaczenie tylko w niektórych państwach europejskich (np. w Hiszpanii).

W układzie wyodrębnionych regionów w 2014 r. największych wypłat dokonały spółki z Ameryki Północnej (37,9% całości), a najmniejszych – z Japonii (4,7%). W ostatnich pięciu latach najszybciej wzrastała wartość dywidend na rynkach wschodzących (średniorocznie o 13,4%), natomiast najwolniej w Europie, bez Wielkiej Brytanii (4,2%), z tym że wzrost wypłat na rynkach wschodzących podlega największej zmienności (współczynnik zmienności 24,9%)⁶, a najmniej zmienny jest w Europie (9,9%). Rok 2014 był rekordowy pod względem wartości wypłat we wszystkich regionach poza Japonią i rynkami wschodzącymi.

Utrzymują się bardzo duże różnice regionalne ze względu na wartości wypłat w relacji do PKB. W 2014 r., przy średniej na świecie 1,7%, na rynkach wschodzących wypłacone dywidendy stanowiły zaledwie 0,6% PKB, podczas gdy w Wielkiej Brytanii – 5,2%. Zdecydowanie najwyższy wskaźnik dywidend do PKB wystąpił w Hongkongu (16,6%), druga była Szwajcaria (5,4%).

Tab. 1. Wypłaty dywidend na świecie w latach 2009–2014

Region	Dywidendy w mld dolarów						Udział regionu w wypłatach w 2014 r. (%)	Średnioroczne tempo wzrostu w latach 2009–2014 (%)	Współczynnik zmienności wypłat w latach 2009–2014 (%)	Dywidenda do PKB w 2014 r. (%)
	2009	2010	2011	2012	2013	2014				
Rynki wschodzące	68,4	92,6	120,5	130,8	145,5	128,5	11,0	13,4	24,9	0,6
Europa, bez Wielkiej Brytanii	210,3	200,4	250,9	221,0	230,2	258,5	22,2	4,2	9,9	1,7
Japonia	40,7	45,5	55,8	57,8	52,3	55,3	4,7	6,3	13,1	1,2
Ameryka Północna	255,8	253,9	298,4	380,8	385,4	442,0	37,9	11,6	23,2	2,3
Azja i Pacyfik	70,9	98,7	121,3	119,5	126,6	130,3	11,2	12,9	20,3	3,3
Wielka Brytania	83,5	86,9	99,6	114,8	116,2	152,4	13,1	12,8	23,2	5,2
Razem	729,6	778,1	946,4	1024,8	1056,2	1167,0	100,0	9,8	17,7	1,7
20 największych płatników	147,9	133,9	149,3	162,1	168,1	204,9	17,6	6,7	15,3	

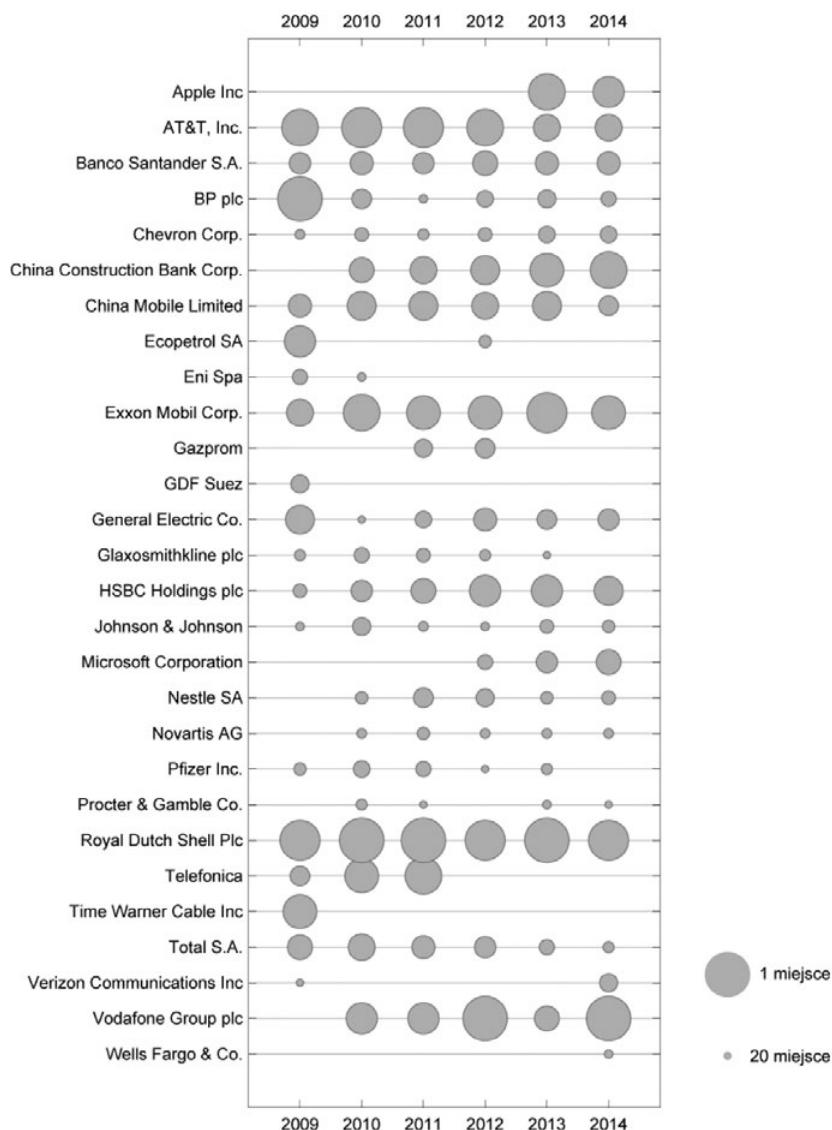
Źródło: obliczenia własne na podstawie: [Henderson Global Dividend Index, 2015; World Economic, 2015].

W układzie sektorowym największym płatnikiem dywidend są firmy finansowe (24,6% wypłat) oraz paliwowo-energetyczne (13,5%).

W latach 2009–2014 w pierwszych dwudziestkach największych płatników znalazło się tylko 26 spółek, przy czym 11 przez cały analizowany okres, a sześć kolejnych przez 5 lat. O dużej stabilności „światowej elity” płatników dywidend świadczą wysokie wartości współczynników korelacji rangowej Spearmana klasyfikacji z 2014 r. z klasyfikacjami z poprzednich lat. Wartości te co prawda wraz ze wzrostem różnicy

⁶ W 2014 r. wypłaty dywidend na rynkach wschodzących w porównaniu z poprzednim rokiem spadły aż o 11,7%, a spośród państw BRICS tylko Chiny zanotowały wzrost (o 6%). W Rosji wypłaty zmniejszyły się o połowę, przy czym w IV kwartale niemal nie dokonywano wypłat [Henderson Global Dividend Index, 2005, s. 4].

czasowej maleją, ale poza korelacją rankingów z 2014 i 2009 r. są istotne statystycznie na poziomie 0,05. Udział największych 20 płatników w ogólnej wartości wypłat wahał się od 15,8% w 2012 r. do 20,3% w 1999 r. W 2014 r. 20 największych płatników dokonało wypłat o wartości 204,9 mld dolarów (17,6% całości). Największym płatnikiem dywidend na świecie jest *Royal Dutch Shell*, który od czasu II wojny światowej nigdy nie obniżył dywidendy (oczywiście nie w każdym roku ją podwyższał).

Rys. 3. Najwięksi płatnicy dywidend na świecie w latach 2009–2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Henderson Global Dividend Index, 2005, s. 7].

Tab. 2. Współczynniki korelacji rangowej Spearmana rankingu największych płatników dywidend w 2014 r. w porównaniu z rankingami w latach 2009–2013

Rok	Współczynnik korelacji rangowej Spearmana	Poziom istotności
2013	0,875	< 0,0001
2012	0,717	0,0004
2011	0,562	0,0010
2010	0,486	0,0298
2009	0,183	0,4411

Uwaga: w przypadku, gdy w latach 2009–2013 spółka nie znalazła się w pierwszej 20 największych płatników, nadawano jej rangę 21

Źródło: obliczenia własne na podstawie: [Henderson *Global Dividend Index*, 2005, s. 7].

Zakończenie

Jednoznaczne wyjaśnienie rekordowych wypłat dywidend na świecie jest trudne. Niewątpliwie jedną z bezpośrednich przyczyn jest wzrost (pomimo zakłócających go co jakiś czas kryzysów) gospodarki światowej (w tym rynków rozwijających się) i dużych korporacji, które płacą coraz większe dywidendy. To sprawia, iż pomimo spadku udziału płacących dywidendy w ogólnej liczbie spółek, wartość wypłat rośnie. Mimo już niemal 650-letniej historii dywidend⁷ i ponad 100 lat intensywnych rozważań i badań empirycznych nie dopracowano się jednej teorii wyjaśniającej, dlaczego spółki (zwłaszcza duże) płacą dywidendy. Wręcz przeciwnie. Obecnie istnieją trzy wzajemnie wykluczające się szkoły (prodywidendowa, neutralna, antydywidendowa) oraz cały szereg hipotez i teorii (np. efekt sygnalizacji, efekt klienteli, teoria agencji, cateringowa teoria dywidendy, teoria dywidend oparta na cyklu życia firmy itp.), które starają się wyjaśnić przyczyny wypłat dywidend.

Niewątpliwie ma tutaj zastosowanie teoria agencji, według której wzrost wartości dywidend jest narzędziem ograniczania kosztów i konfliktów agencyjnych, które narastają wraz ze wzrostem firm [Easterbrook, 1984; Jensen, 1986]. Wzrost wypłat dywidend następuje wraz dojrzewaniem spółek, na co zwraca uwagę teoria dywidend oparta na cyklu życia firmy [Mueller, 1972, s. 208–209; Damodaran, 2007, s. 1021–1022].

Obecną sytuację dość dobrze zdaje się tłumaczyć również cateringowa teoria dywidend [Baker, Wurgler, 2004], która zakłada, że zarządy spółek zachowują się jak dostawcy odpowiadający na zapotrzebowanie inwestorów – płacą dywidendy, kiedy inwestorzy wysoko wyceniają spółki płacące dywidendy, a nie płacą, jeżeli inwestorzy preferują spółki niepłacące. Występujące obecnie najniższe w historii stopy procentowe bonów i obligacji skarbowych skłaniają nawet najbardziej ostrożnych inwestorów do zakupu akcji spółek płacących dywidendy [Swedroe, 2013]. To

⁷ D. Le Bris, W.N. Goetzmann i S. Pouget [2014] podają przykład firmy Bazacle z Tuluzy, która płaciła dywidendy w latach 1372–1946.

z kolei, zgodnie z teorią cateringową, „inspiruje” zarządy spółek, które dotychczas nie płaciły, do rozpoczynania wypłat, a płacących – do zwiększania kwot wypłat.

W 2013 r. około 60% spółek wchodzących w skład indeksu S&P500 notowało wyższe stopy dywidend niż oprocentowanie 10-letnich bonów skarbowych, podczas gdy w latach 1980–2010 odsetek ten rzadko przekraczał 10% [*The Power of Dividends*, 2014].

Bibliografia

- Andres Ch., Betzer A., Correira da Silva L., Goergen M., *Trends in Dividends: Payers and Payouts*, [w:] H.K. Baker (ed.), *Dividends and Dividend Policy*, John Wiley & Sons, Hoboken, 2009.
- Baker M., Wurgler J., *A Catering Theory of Dividends*, “The Journal of Finance” 2004, Vol. LIX, No. 3.
- Bris D. Le, Goetzmann W.N., Pouget S., *Testing Asset Pricing Theory on Six Hundred Years of Stock Returns: Prices and Dividends for the Bazacle Company from 1372 to 1946*, 2014, <http://sebastienpouget.com/wp-content/uploads/2014/06/BazaclePricing.pdf> [data dostępu: 10.11.2015].
- Damodaran A., *Finanse korporacyjne. Teoria i praktyka*, Helion, Gliwice 2007.
- DeAngelo H., DeAngelo L., Skinner D.J., *Are Dividends Disappearing? Dividend Concentration and Consolidation of Earnings*, “Journal of Financial Economics” 2004, Vol. 72, Issue 3.
- DeAngelo H., DeAngelo L., Skinner D.J., *Corporate Payout Policy*, “Foundations and Trends in Finance” 2008, Vol. 3, No. 2–3.
- Denis D., Osobov I., *Why do Firms Pay Dividends? International Evidence on the Determinants of Dividend Policy*, “Journal of Financial Economics” 2008, Vol. 89, Issue 1.
- Easterbrook F.H., *Two Agency – Cost Explanations of Dividends*, “American Economic Review” 1984, Vol. 74, Issue 4.
- Fama E.F., French K.F., *Disappearing Dividends: Changing Firm Characteristics or Lower Propensity To Pay?*, “Journal of Financial Economics” 2001, Vol. 60, Issue 1.
- Farre-Mensa J., Michaely R., Schmalz M., *Payout Policy*, “Ross School of Business” 2014, No. 1227.
- Frankfurter G.M., Wood Jr. B.G., *Dividend Policy. Theory & Practice*, Academic Press, San Diego 2003.
- Grullon G., Michaely R., *Dividends, Share Repurchases, and the Substitution Hypothesis*, “The Journal of Finance” 2002, Vol. LVII, No. 4.
- Hail L., Tahoun A., Wang C., *Dividend Payouts and Information Shocks*, “European Corporate Governance Institute (ECGI) – Finance Working Paper” 2014, No. 409 [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2260957, data dostępu: 10.10.2015].
- Henderson Global Dividend Index*, Henderson Global Investors, ed. 5, 2015, www.henderson.com/media/campaign/5/the-henderson-global-dividend-index [data dostępu: 10.10.2015].
- Jensen M.C., *Agency Costs of Free Cash Flow*, “American Economic Review” 1986, Vol. 76, Issue 2.
- Miller L., *The Single Best Investment. Creating Wealth with Dividend Growth*, Independent Publishers Group, Chicago 2006.
- Mueller D., *A Life Cycle Theory of the Firm*, “Journal of Industrial Economics” 1972, Vol. 20, Issue 3.
- S&P500 Dividend*, 2015, www.multpl.com/s-p-500-dividend [data dostępu: 10.10.2015].
- Shiller R.J., *Market Volatility*, MIT Press, Cambridge MA, 1989.
- Swedroe L., *Misguided Interest in Dividend Paying Stocks*, 2013, <http://seekingalpha.com/article/1900721-misguided-interest-in-dividend-paying-stocks> [data dostępu: 10.10.2015].
- The Power of Dividends*, White Paper, Hartford Funds, Second Quarter 2014, www.hardforfunds.com [data dostępu: 10.10.2015].
- Tigue J.R., *The Standard & Poor's Guide to Building Wealth with Dividend Stocks*, McGraw-Hill, New York 2006.

Wood A., *Death of the Dividends? A CFO Europe Research Report*, The Economist Group, London 2001, www.cfoeurope.com [data dostępu: 10.10.2015].

World Economic Outlook Database, 2015, www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/index.aspx [data dostępu: 10.10.2015].

www.exchange-data.com [data dostępu: 06.05.2015].

Dividends Around the World at the Beginning of the 21st Century

Since the beginning of the 21st century there has been a significant increase in the value of the dividend payments in the world. In 2012, their value exceeded \$ 1 trillion and in 2014 it has already been \$ 1,167 trillion. In the article, after a short presentation of the payment policy changes on the developed capital markets in the 20th century, details changes in the value of dividends in the world in the years 2009–2014 were presented. The analysis is also carried in terms of the major regions and markets around the world.

Dywidendy na świecie na początku XXI w.

Od początku XXI w. obserwuje się znaczący wzrost wartości wypłacanych dywidend na świecie. W 2012 r. ich wartość przekroczyła 1 bln dolarów, w 2014 r. było to już 1,167 bln dolarów. W artykule, po krótkim przedstawieniu zmian polityki wypłat na rozwiniętych rynkach kapitałowych w XX w., szczegółowo omówiono zmiany wartości wypłat dywidend na świecie w latach 2009–2014. Analizę przeprowadzono również w ujęciu głównych regionów i rynków na świecie.